

§ 211

Styrelsens svar på demokratiberedningens verksamhetsrapport 2017/2018

Dnr 3785-2017

Regionstyrelsens förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige fatta följande beslut:

1. Regionfullmäktige godkänner regionstyrelsens hantering av demokrati-beredningens verksamhetsrapport för år 2017-2018.
2. Regionstyrelsen får i uppdrag att säkerställa att uppdragen genomförs och återrapporteras till fullmäktige i samband med återföringsdagen 2019.

Yttrande till beslutsförslaget

Styrelsen instämmer i beredningens slutsatser och framhåller vikten av att aktivt jobba med att stärka de nationella minoritetsspråken i arbetet med dels hälso- och sjukvård, kommunikation och information samt inom kulturområdet. Redan idag bedrivs ett framsynt arbete inom samtliga områden. Det är av vikt att det arbetet fortsätter och utvecklas.

Sammanfattning

Demokratiberedningen har i sin analys sökt svar på uppdragets frågeställning om vilket behov de norrbottningar har som talar något av de nationella minoritetsspråken samiska, finska eller meänkieli av information etc. på sitt modersmål när det gäller kontakter med regionen.

Idag pågår många insatser för att öka kunskap och kännedom om bland annat samers hälsa och kultur. Även insatser för att ökad informationsskyldighet kring minoritetsspråk görs i samband med att lagstiftningen kring minoritetsspråk skärps 1 januari 2019.

Inom kulturområdet görs löpande insatser för att stärka de nationella minoriteterna. Bland annat görs en utredning kring att inrätta en Skapa en lannan- och meänkieli kulturinstitution

Ärendet

Demokratiberedningen har med sitt arbete sökt svar på uppdraget:

Vilket behov har de norrbottningar som talar något av de nationella minoritetsspråken samiska, finska eller meänkieli av information etc. på sitt modersmål när det gäller kontakter med regionen?

Demokratiberedningen har i början av arbetet tagit fram frågeställningar utifrån uppdraget. Dessa har använts som utgångspunkt vid beredningens dialoger. Dialogerna har därefter anpassats beroende på deltagarnas bakgrund och situation för att främja en öppen dialog.

- Hur upplever du din möjlighet att få medborgarservice på ditt språk i kontakter med Region Norrbotten?
- Hur upplever du Region Norrbottens medborgarservice på ditt språk inom områdena:
  - Hälso- och sjukvård
Exempel: 1177 Vårdguiden, skriftlig information, i samtal/möte
  - Kultur
Exempel: Filmtextning, teater och musik på minoritetsspråken
  - Kommunikationer
Exempel: Kollektivtrafik, sjukresor och information om förändringar i resplan.

De behov som identifierats sammanfattas i nedanstående punkter:

- Det finns behov av att bli förstådd och respekterad i kontakter med vården. Vårdpersonal bör ha kulturkompetens i form av kunskap om minoriteters olika uttryckssätt och vanligt förekommande hälsoproblem.
- Behovet av språktolkning är störst hos äldre generationer. Det finns behov av att regionen har flerspråkig personal, att tolktjänster tillhandahålls samt att informationsmaterial och kallelser kan ges på minoritetsspråk. Det bör finnas god tillgänglighet till 1177 på minoritetsspråk.
- Det finns behov av ett utbud av kulturuttryck på minoritetsspråk för att bevara språk och kulturell tillhörighet.
- I samband med sjukresor och resor med kollektivtrafik så finns behov av information och bokning på minoritetsspråk.
- Det finns behov av att synliggöra de nationella minoriteterna i det offentliga rummet genom skyltning på minoritetsspråk.
- Minoritetsgrupperna har behov av att regionen tydligare informerar om rättigheten att använda minoritetsspråk i kontakter med regionen.

Pågående arbete

Nedan redovisas pågående arbeten inom hälso- och sjukvården, kulturområdet och kommunikation som har beröring med demokratiberedningens slutsatser och förslag till uppdrag.

Hälso- och sjukvård

Inom hälso- och sjukvården är kulturförståelse viktigt. Ett kunskapsnätverk med personal har bildats för att sprida samisk kulturförståelse, kunskap om samernas historia och nutida livsvillkor. I oktober 2018 anordnas en utbildning för all personal i Region Norrbotten med syfte att öka kunskapen om samer och samers behov inom hälso- och sjukvården.

Inom området samisk hälsa så har Region Norrbotten i en överenskommelse som pågår till december 2020 med Västerbottens länslandsting, Region Jämtland Härjedalen, Landstinget Dalarna, Sametinget och ett antal samiska organisationer ett nätverk vars två främsta syften är att utbyta erfarenhet och kraftsamla kring frågor som rör samers hälsa. Genom samverkan ska hälso- och sjukvårdens kompetenser och utbud utvecklas för en vård på lika villkor för samer med psykisk ohälsa. Särskilt fokus ska ägnas samiska barn och unga vuxna. De fem målområdena är:

- Utveckla samverkansformer för frågor som rör psykisk hälsa bland samer. Inrättade samverkansorgan har en bred samisk representation.
- Upprätta en plan över hur kompetensen ska stärkas bland medarbetare i primärvården, barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri inom området samisk kulturförståelse
- Upprätta en gemensamplan för hur kompetensen hos samisk vårdpersonal kan tillvaras, i syfte att möta behov hos samiska patienten med psykisk ohälsa. Om samisk personal saknas ska åtgärder vidtas för att främja rekrytering.
- Upprätta en gemensam plan för hur vården ska bli tillgängligare för den samiska patienten. Med ökad tillgänglighet avses sådana åtgärder som förenklar vägen till vården för samer.
- Upprätta en gemensam plan med åtgärder med åtgärder för hur självmord och självmordsförsök ska kunna förebyggas hos den samiska befolkningen.

Samers hälsa är inte enbart en angelägenhet för region Norrbotten. Därför valde regionen att arrangerade ett seminarium i Almedalen 2018 på temat Samers hälsa på agendan – konsten att möte ett urfolk i vården.

Ytterligare en kunskapshöjande insats under året är Vi är romerutställningen som Norrbottensmuseum huserar från september 2018 till juni 2019. Där har skolelever, personalgrupper och den breda allmänheten möjlighet att lära sig mer om romsk kultur, språk och historia samt romernas situation i Norrbotten idag. Frågan lyfts även på regionens seminarieserie Morgonrock 5 oktober 2018.

För att synliggöra att personal inom regionen pratar ett nationellt minoritetsspråk har knappar med den informationen tagits fram. Knapparna togs fram i samband med att Demokratiberedningens rapport presenterades och kan bäras av alla som pratar meänkieli, finska, nord-, syd- eller lulesamiska. När det gäller språktolkning finns tolktjänster att tillgå och en upphandling pågår.

Kultur

Region Norrbotten är förvaltningsområde för meänkieli, finska och samiska.

Kulturplan för Norrbotten 2018-2021 slår fast att nationella minoriteter och urfolk är en unik del av Norrbottens kulturliv och utvecklingen av minoriteternas kultur och språk är prioriterat i det kulturpolitiska arbetet. Utöver kulturplanen har regionen handlingsplaner för arbetet med nationella minoritetsspråk och samiska som styr regionens arbete på området. Dessa fastställs på centrala samråd med representanter för nationella minoriteter och urfolk varje år. Samråden följer även upp arbetet och kommer med förslag på förbättringar. Region Norrbottens kulturinstitutioner har uppdrag som handlar om nationella minoriteters och urfolks kultur och språk.

I linje med kulturplanens prioriteringar fördelar regionen verksamhetsbidrag till organisationer och aktörer som arbetar med nationella minoriteters och det samiska folkets kultur. Region Norrbotten utreder möjligheten att, tillsammans med berörd minoritet, skapa en lannan- och meänkieli kulturinstitution. I samband med Almedalen arrangerade regionen tillsammans med Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, Met Nuoret en workshop kring en framtida kulturinstitution. Regionen stödjer även Giron Sámi Teáhters strävan att bli samisk nationalscen samt arbetet med ett samiskt litteraturcentrum i Jokkmokk.

Kommunikationer

Kunskap om nationella minoriteters och samers situation behövs i majoritetssamhället och det är ett gemensamt ansvar för hela regionen. Den nya minoritetslagen börjar gälla 1 januari 2019. Där föreslås bland annat att kommuner och regioner/landsting ska anta mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet och att informationsskyldigheten för förvaltningsmyndigheten ska tydliggöras. Samtidigt har Socialstyrelsen fått i uppdrag att informera om minoritetslagen inom myndighetens ansvarsområde samt att man ska genomföra en kartläggning av eventuella behov av kunskapsstöd på området.

Region Norrbotten arbetar redan idag efter politiskt fastställda mål och riktlinjer. Vidare ser regionen över hur den skärpta informationskyldigheten ska tillämpas, bland annat på regionens hemsida och andra forum där regionen redan nu informerar om nationella minoriteters och urfolks rättigheter. Regionen har information på alla nationella minoritetsspråk och samiska på hemsidan och andelen översatt information ökar succesivt. Bland annat finns Kulturplan för Norrbotten 2018-2021 på finska, meänkieli och samiska. Under 2019 kommer arbetet med regions nya hemsida innebära en översyn av informationen på de nationella minoritetsspråken och samiska.

Under 2017 har regionen haft ett pilotprojekt där Pajala hälsocentral har skyltats på meänkieli, finska och samiska. I samband med projektet tog regionen fram en riktlinje för hur hälsocentralerna och sjukhusen kan skylta på minoritetsspråken. En översyn av riktlinjen genomförs nu.

Uppdrag

- Region Norrbotten ska utifrån den nya minoritetslagen som träder ikraft 1 januari 2019 se över styrande dokument och informationsskyldigheten och vidta åtgärder som behövs för att regionen ska kunna leva upp till rådande lagstiftning.
- Följa och återrapportera arbetet med samers hälsa och det samiska personalnätverket.
- Redovisa hur tillgängligheten ser ut och vilka åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten avseende minoritetsspråk vid språktolkning, informationsmaterial och kallelser, 1177 samt sjukresor och kollektivtrafiken.
- Ta tillvara erfarenheterna från pilotprojektet med skyltning i Pajala.
- Återrapportera arbetet inom kulturområdet med att:
  - Genomförda åtgärder inom bland annat kulturinstitutionerna
  - Utredda en lannan- och meänkieli kulturinstitution
  - Stötta att Giron Sámi Teáhters blir en samisk nationalscen
  - Stötta ett samiskt litteraturcentrum i Jokkmokk

Uppföljning

Regionstyrelsen kommer att följa upp och rapportera vidtagna åtgärder i de frågor som beredningen uppmärksammat på en återföringsdag 2019 för fullmäktiges beredningar där det också finns utrymme för dialog och frågeställningar.

Bilagor:

Demokratiberedningens verksamhetsrapport 2017/2018